

שו"ת שרידי אש חלק ב סימן צח

קבורת אפר הנשרפים בקברות ישראל ועוד

ב"ה ברלין, יום א' י"ז כסלו צ"א
לכבוד הרה"ג ד"ר מ' שלעזינגער שליט"א

יסלח לי כת"ר על איחור תשובתי, כי טרוד גדול אני ועלי להשיב תמידין כסדרן לתלמידי בית מדרשנו מלפנים המשמשים ברבנות וגם לאחרים הפונים אלינו ולא נפניתי עד היום. ואמנם רציני לכתוב בארוכה ולברר הדבר מכל צדדיו עד כי לא יישאר שום ספק בדבר ולא יבוא איש לחלוק על זה. אך מטרדותי אני אנוס לקצר ולהסתפק ברמזים וכל הרוצה לפלפל יבוא ויפלפל עמי.

ענין ראשון: קבורת אפר הנשרפים אחר מיתתם בקברות ישראל

א

ע"ד שאלותיו של הרב ד"ר פ. אם לקבור את הארונות של אפר הנשרפים לאחר מיתתם בקברות ישראל יחד עם שאר הקברים - ברור ופשוט כביעתא בכותחא שאסור, וח"ו לא תהא כזאת בישראל, ומעיד אני כי בכל ארצות המזרח אין שום רב אשר יבוא להתיר את הדבר הזה. והדין מפורש ביו"ד סי' שס"ב סע' ה': "אין קוברין רשע אצל צדיק". וגרוע זה שציוה לשרוף את גופו משאר רשעים, שהללו הם רשעים בחייהם, וזה המשך את רשעותו גם לאחר מותו. וציוה להבדיל את גופו המת משאר מתי ישראל הכשרים.

והנה הרב ד"ר הופמאן מפ"פ מסכים ג"כ לאיסור, אלא שבהמשך דבריו רוצה לצדד ולהקל. וטעמו ונמוקו, שבארץ אשכנז שכבר נהגו לקבור מחללי שבת ועוברי שאר עבירות בשורה אחת עם קברי ישראל כשרים, א"כ אין להוציא את הנשרפים מן הכלל. ועוד הוסיף להוכיח, שאותם הנשרפים אפשר שקודם מותם חזרו בתשובה אלא שלא הי' להם כוח להביע רצונם רגע אחד קודם מיתתם - נימוק זה תמוה בעיני מאד. ולא אכחד, שלולא ראיתי גושפנקא דמלכא חותם הרב שליט"א לא הייתי מאמין שיצאו הדברים מפיו.

ראשית, וכי זו בלבד עברו הנשרפים, והרי הם גם מחללי שבת ואוכלי טרפות וכו', אלא שעל חטאים שעשו בחיים הם מוסיפים פשע גם לאחר מותם, וא"כ מה זה ק"ו שעשה הרב ד"ר הופמאן ממחללי שבת שאנו מקברים אותם עם מתי ישראל הכשרים, והרי אלה גרועים יותר, וק"ו פריכא הוא.

ב

שנית, האם בשביל שגבאי העדה חוטאים ועוברים על דין מפורש של אין קוברים רשע אצל [עמוד תריב] צדיק נבוא להתיר להם את החטא לגמרי?! והרי בדבר קבורת מחללי שבת אין הגבאים נשמעים לנו ואין ידנו תקיפה להכריח אותם לכך מטעמים מובנים וידועים, אבל בדבר קבורת הנשרפים בוודאי ישמעו לנו, לפי שכל המנהג של שריפת הגוף הוא נגד דת ישראל ותורתו, ועדיין לא נשתרש חטא זה במחנה ישראל. ולפיכך מחויבים אנחנו למחות בדבר הנשמע. ואין להביא ראיה מקבורת מחללי שבת, שהיא בגדר דבר שאינו נשמע בימינו, שרוב מנהיגי העדה הם מחללי שבת.

ג

שלישית, בדבר מחללי שבת, עפ"י רוב הם מתנצלים בטענת חוסר פרנסה, שלפי דעתם אי אפשר להם להתקיים אם ישמרו את השבת, והם כאנוסים בעיני עצמם, ואפילו אלה שאינם אנוסים הרי הם כתינוקות שנשבו שכבר נשתכח שם שבת מהם, וכבר האריך בזה הגאון בעל בנין ציון החדשות סי' כ"ג לעניין מחללי שבת בימינו שאין יינם יין נסך, וגם על זה השיגו הבאים אחריו, כמבואר בספר מנחת אלעזר חלק א' סי' ע"ד, שהביא דעות החולקים על בעל בנין ציון הני"ל. ועכ"פ אם יש מקום להתנצלות בשביל מחללי שבת קודם איזו התנצלות יש לנשרפים? איזה אונס יש כאן? והרי כולם יודעים שזה נגד הדת והאמונה, שהרי אפילו המאמינים שבשאר הדתות מקפידים על השריפה, כידוע ומפורסם.

ד

רביעית, במחללי שבת ושאר עוברי עבירה יש מקום לומר, שמא עשו תשובה קודם מיתתם, שהרי בהיותם מוטלים חולים על ערש דוי אפשר שנכנסו הרהורי תשובה בלבם. והרי שנינו בקדושין מ"ט, ב: על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו. ועיין בב"י אבה"ע סי' ל"ח, שכתב בשם רבינו ירוחם: שאם הוא רשע לבריות, כגון גולן וכיוצא בו, אין יכול להיות צדיק עד ששייב את הגזילה. וי"מ, דכיון דהרהר להשיב הרי הוא צדיק

וידועה הקושיא שמקשים מפסולי עדות, שאינם נעשים כשרים עד שחזרו בתשובה בפרהסיא. עיין חו"מ סי' ל"ד סעיפים כ"ט ול"ד ועיין גם סעיף כ"ב ובש"ך ובסמ"ע שם. ובחדושי הארכתי בזה ואכ"מ. וידוע תירוץ המהרי"ק, דגבי על מנת שאני רשע ונמצא צדיק שאני, לפי שהוא אומר ככה ורצה בקדושין מסתמא רוצה לקיים תנאו, מה שאין כן בעדים. ולפי"ז במחללי שבת לא אמרינן שמא עשה תשובה

אולם במרדכי פ"ב דיבמות מביא תשובת רש"י לענין זיקת מומר וקדושיו, עיין שם שהעלה שגם גבי מומר שקידש אנו אומרים שמא עשה תשובה. ומוכח דסבירא לי שגם בלא תנאי, שאין במעשיו ובדבורו הוכחה לכך, חוששין שמא עשה תשובה. ועיין בספר גט פשוט סי' קכ"ג סק"ח, שהאריך בזה

והנה סברת שמא עשה תשובה שייך רק במחללי שבת, וכדומה, משא"כ במי שצוה שישרפו אותו אחרי מותו, הרי סופו הוכיח על תחלתו שאינו רוצה בתשובה כלל, שהרי מצוה שיעשו עמו אחרי מותו נגד דת ואמונת ישראל ולא חזר קודם מותו.

ועיין בחתם סופר אבהע"ז סי' ע"ד, שכתב להסביר דברי רב יהודאי גאון שמחלק בין הי' היבם מומר בשעת נשואי אחיו לבין שהמיר אח"כ, ובעל מומר אינו מחלק כלל. ע"ש בד"ה והנלענ"ד, שהעלה שגבי יבם אפשר לומר שחזר בתשובה, משא"כ בעל שהי' מומר ומת בהמרותו ולא נודע ששב בשעת מיתתו, אין אנו אומרים שמא הרהר תשובה. הרי ממש כדברינו, שבמת בחטאו אין אנו אומרים שהרהר תשובה.

אחרי כתבי כל זאת, ראיתי בספר שו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' ל"ד, שהעלה שאסור לקבור אפר הנשרפים בקברות ישראל. ולא עוד, אלא שלפי דעתו אין מתאבלין ולא אוננין עליהם, כמבואר ביו"ד סי' שמ"ה סע' ה', שהפורש מדרכי צבור אין מתעסקין עמו. ועיין גם בשו"ת ערוגת הבושם ח"ב סי' רמ"ז, שהורה שאסור לקבור את אפרם של הנשרפים בקברות ישראל. ודעתו ג"כ שהם בכלל הפורשים מדרכי צבור, המבואר בשו"ע שם, שאין מתעסקים עמהם בכל דבר. ולהלן עוד נבאר זה.

עכ"פ עדיין לא עלה על דעת איש לומר, שאלה המצווים שישרפו גופם לאחר מותם אפשר שחזרו בתשובה רגע אחד קודם מיתתם.

[עמוד תריג] ה

חמישית, חילוק גדול יש בין מחלל שבת למצוה שישרפו גופו. מצד ההלכה ודאי שאיסור חילול שבת חמור יותר לאין ערך, אבל מצד רגש האמונה, ודאי שהמצוה שישרפו גופו כופר בתחיית המתים והשארת הנפש, כמ"ש בעל מנחת אלעזר שם, בדברים נמרצים חוצבים להבות אש. וראה בכל בו ה' אבילות דף ק"ל, שעניין הקבורה הוא לחזק האמונה בתחיית המתים, שהיא מעיקרי הדת, ע"ש דבריו הנשגבים.

ומה שכתב הרב ד"ר הופמאן, שלא תמיד צוואת השריפה מוכיחה על כפירה בתחיית המתים אלא באה מחסרון ידיעה - הוא דבר שהחוש מכחישו. והרי אנו יודעים ורואים, שכל מי שיש בו אף זיק של אמונה דתית הוא מבקש שישמרו ויכבדו את גופו המת, ורק אלה שכבה בלבם כל רגש דתי ויש להם השקפת - עולם חומרית, מבקשים שישרפו את גופם.

ו

ששית, הן אמנם שהרחקת קבר רשע מקבר צדיק אינו מטעם קנס לרשע שמת אלא שלא נוח לאדם צדיק שינוח רשע אצלו, אבל מ"מ יש בדיון זה גם קנס ועונש לעבריינים, והחיים מתביישים בחייהם שלאחר מיתתם יבדילו אותם מהאנשים הכשרים, ובדורנו זה חושבים הגבאים המודרניים שאינו מן הנימוס והיושר לקנוס את המתים ולכן אינם מניחים שיעשו

הבדל בין צדיקים ורשעים בקבורתם. אולם זוהי רק בקבורת מחללי שבת וכדומה, שאפשר לגבאים לראות בזה קנס לאנשים מתים, אם יבדילו אותם משאר הנקברים, אבל בקבורת הנשרפים אין זה קנס נגד האנשים השרופים, אלא נגד מעשה השריפה ונגד המנהג הרע שהולך ומתפשט. וכל בר דעה יבין אם נאמר לו שאין אנו מתכוונים כלל נגד האנשים שנשרפו, אלא אין אנו רוצים להנהיג מנהג חדש בבית - הקברות שלנו. וברי לי שישמעו גם החפשיים אם רק יש להם זיק דתי. אבל בתנאי שכל הרבנים החרדים יצאו חוצץ נגד מנהג חדש זה

וכמדומה לי שגם הרב ד"ר הופמאן לא נתכוון כלל להתיר קבורת הנשרפים בתוך שאר הקברות, אלא שרצה לומר שתמוה בעיניו על שאנו מתעוררים למחות נגד קבורת הנשרפים ואנו שותקים לקבורת מחללי שבת, אבל בדבריו נתן מקום לטעות וטוב שיברר דבריו באר. היטב ומפורש שלא ייכשל שום רב להתיר את האסור

ז

ובאמת חוכך אני להחמיר ולאסור קבורת אפר הנשרפים בכלל. שהרי דעת האו"ז ח"ב הל' אבילות ס"י תכ"ב אות ג', שמה שאמרו במסכת שמחות פ"ב ה"י: כל הפורש מדרכי צבור אין מתעסקין עמו בכל דבר - קבורה בכלל. עיין שם שכתב וז"ל: "ואדם ידוע שהוא בעל עבירות, לא מבעיא שאין מצוה להתעסק בקבורתו, אלא שאסור להתעסק בקבורתו. וראי דאמר בירושלמי דתרומות פ"ח ה"ג: מעשה בטבח אחד בצפורי, שהי מאכיל לישראל טריפות ונבילות. פעם אחת שתה יין בערב שבת ועלה לגג ונפל ומת והי כלבים מלקקים את דמו, אתון שאלון לר"ח: מהו מרמיתי מן קומיהן? א"ל: כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו וזה הי גוזל את הכלבים ומאכיל לישראל, ארפינון, דמן דידהון אכלין. ותניא במס' שמחות: כל הפורשין מדרכי צבור אין מתעסקין עמהם לכל דבר. משמע אפילו לקבורה. ובגמרא דידן [סנהדרין מ"ו, ב] נמי אסקינן: ת"ש וספדו לו כל ישראל וכו' ומשנינן: האי דצדיק הוא ליהוי ל"י כפרה, הנך לא ליהוי להו כפרה. הילכך אומר לי לבי, אני יצחק המחבר, שאסור "להתעסק בקבורת אדם שידוע שהוא רשע ולא עשה תשובה

ועיין גם שם ח"א, הלי שחיטה ס"י שע"א ובהל' גיד הנשה ס"י תמ"ח, שכתב ג"כ בפירוש שאסור לעסוק בקבורת אדם רשע

ח

והנה הב"ח בס"י ש"ב הביא דברי האו"ז הנ"ל וכתב לתמוה: "דהא מהך דאין קוברין רשע אצל צדיק,,, ומהך דאין קוברין רשע חמור אצל רשע קל שמעינן דמתעסקים אפילו ברשע חמור". ועפ"ז כתב "לחלק בין קבורה גרידא להתעסקות בקבורה, דודאי קוברין אותו אבל אין להתעסק בקבורתו להמציא לו תכריכין וצרכי קבורה של שאר מתים". מתוך משמעות לשונו נראה שהוא [עמוד תריד] רוצה להעמיס כוונה זו בדברי האו"ז. אבל המעיין בדברי האו"ז יראה שהאו"ז כתב מפורש את ההיפך

ובאמת כפי הנראה לא ראה הב"ח את האו"ז (שלא נדפס בימיו) במקורו, אלא ראה דבריו שהובאו בקיצור נמרץ בהגהת אשר"י ריש פרק גיד הנשה. ובאמת גם שם מבואר שאסור לעסוק בקבורתו, אלא ששם מיירי שחטא והחטיא והכשיל רבים באכילת טריפות. אמנם הגאון מהרי"ש בהגהותיו יד שאול על יור"ד סי' שמ"ה כתב לחלק בין מאכיל טריפות לשאר עוברי עבירה. אולם בדברי האו"ז כתוב בפירוש ואדם ידוע שהוא בעל עבירות

והקושיא שהקשה הב"ח מהא דקוברין רשע אצל צדיק - נראה שהאו"ז מחלק בין עוברי עבירות פעם אחת, דאז מתעסקין בקבורתו לבין עובר עבירות הרבה ומפורסמים בכך, כמו שדייק בלשונו המובא לעיל. ועיין בטור יור"ד סי' ש"מ בשם מהר"ם מרוטנבורג לחלק בין עובר עבירה להכעיס לבין עושה לפעמים עבירה לתיאבון, או שמניח מלעשות המצוה בשביל טורח

ט

אולם אף שדברי הב"ח נסתרים מדברי האו"ז. מ"מ נתכוין ברוח קדשו לדברי הרשב"א בסי' תשפ"ג שכתב בפירוש, דאף שאמרו בכל מקום אין מתעסקין עמהם לכל דבר, לא לענין קבורה ותכריכין אמרו, אלא שאין קורעין ולא חולצין. והובאו דבריו בש"ך סי' שמ"ח ס"ק א' ע"ש (ופלא בעיני שהרב ד"ר הופמאן הביא את דברי הב"ח הנ"ל ולא הביא דברי הש"ך). וכפי הנראה שהב"ח לא ראה דברי הרשב"א, אף שהובאו גם בדרכי משה, מדלא הזכיר דבריו. וגם מדכתב שאסור להמציא לו תכריכין והרשב"א כתב בפירוש שלא לענין קבורה ותכריכין אמרו

עכ"פ, יש בזה מחלוקת בין הרשב"א והאו"ז, אם מותר להתעסק בקבורת אדם רשע. וכבר הכריע רבינו שבגולה, החתם סופר ביור"ד שמ"א, שמותר להתעסק בקבורת אדם רשע, והביא דברי הרשב"א הנ"ל המובאים גם בב"י סי' של"ד ד"ה וכתב בקונדרסין. ועוד הוסיף להוכיח מסנהדרין מ"ז

ויכולים אנו לסמוך על הכרעתו בנוגע לעברייין ופושע, אבל בנשרפים יש סברא להחמיר וכמ"ש בערוגת הבושם רמ"ז הנ"ל, שלאחרי שנשרף אין עליו מצוות קבורה מהתורה וקבורת האפר אינה בכלל קבורה, אלא בכלל התעסקות בעלמא וממילא הוא בכלל מה שאמרו: ואין מתעסקין עמו לכל דבר

וידוע שהרב מהר"ם לערנער ז"ל פירסם ספר מיוחד בשם חיי עולם, בו הביא דעות כל גדולי הדור שאוסרים את קבורת הנשרפים ואפילו בבית קברות מיוחד, ובתוך יתר המכתבים יש מכתב מהגאון רשכבה"ג מרן ר' דוד פרידמאן זצ"ל, שאסר את העסק בקבורת הנשרפים, עיין שם טעמו ונמוקו, ומי יערוב לנו לחלוק על גאון הגאונים, שהי' יחיד בדורו, דור של גאונים מופלאים

י

ולו נראה להוסיף טעם לאיסור עפ"י דברי הרדב"ז, שכתב על הרמב"ם ה' אבל פ"א ה"י, וז"ל:
"ונראה שקוברין אותם בקבריהם משום פגם משפחתם, אבל לא אצל צדיקים". וזה שייך
בשאר עבריינים, שצריכים לחשוש לכבוד משפחתם, משא"כ בנשרפים שהבנים אינם מחויבים
כלל למלא צוואת המת, כמ"ש הרב האפמאן בתשובתו, וא"כ אין אנו צריכים לחשוש לכבודם
מכיון שהם גורמים לעצמם פגם זה

אמנם אין ברצוני לחדש שוב את המחלוקת שהי' בין הרב לערנער ובין הרב עהרענטרוי,
שכמדומה שבמחברתו "חקר הלכה" (מחברת זו אינה בידו) התיר את הקבורה לנשרפים בשדה
מיוחד. ובאמת נחלקו עליו כל גדולי הדור, כמבואר בספרו של הרב לערנער, אבל מעולם לא
עלה גם על לבו של הרב מהר"ח עהרענטרוי להתיר קבורת אפר הנשרפים בתוך שאר קבורת
ישראל. הס מלהזכיר ולא תהא כזאת בישראל

עמוד תרטו] ענין שני: קבורת נשים נכריות של אנשים ישראלים אצל בעליהם]

יא

וע"ד הנשים הנכריות של אנשים ישראלים - פשיטא שאסור לקוברם אצל בעליהם היהודים
ואפילו במקום שיש לפחוד שעל ידי זה יצאו הגברים מכלל ישראל, כמבואר ביו"ד שלי"ד סע' א'
ברמ"א. ועיין בפ"ת שם, שהביא ספרי האחרונים שהחליטו כדעת הרמ"א ולא כדעת הט"ז
והובאו בתשובת הרב הופמאן

ועל הרשומים בפ"ת אוסיף עוד תשו' הרדב"ז סי' קפ"ז, שכתב: "שאלת ממני אודיעך דעתי
באלו הפריצים העוברים עבירות ביד רמה ובשאת נפש וכשבאים ליסר אותם אומרים שימירו,
האם נייסר אותם ולא נחוש או לא". עיין שם שהביא ראיית מהרא"י המובאת בטו"ז הנ"ל,
והעלה שאפילו באיסור דרבנן מוטל עלינו לקיים תורתנו ויהי' מה שיהיה אח"כ. והרי הם ממש
כדברי הש"ך בנקה"כ, שכתב: "כיון דדין ביי"ד הוא שמנדין אותו אין לחוש, דאלי"כ בטלה דין
ישראל". וגדולה מזו כתב בשו"ת מנחת אלעזר ח"ג סי' ח', שאפילו הבנים שנולדו מנשואי
תערובת כאלו, אסור לקוברם בקברי ישראל, והוא נוטה להחמיר גם בילדים שנולדו מתערובות
כאלו ונימולו ולא טבלו

ענין שלישי: שיעור ההרחקה של קברי הנשרפים מקברי שאר ישראל כשרים

יב

וע"ד שיעור ההרחקה של קברי הנשרפים מקברי שאר ישראל כשרים (את האשה הנכרית אסור
לקבור בקבורת ישראל ואפילו ע"י הרחקה) - הנה הרב ראגאזניצקי כתב, שיגדרו בגדר סביב
הנשרפים. ואיני יודע מאין לו דבר זה, כי לא גילה את מקורו

והנה ראיתי בגליון רש"א סי' שס"ב ס"ה, שכתב: "הורתי שהלומדים אצל מיסיונרים ירחיקו לקברו יותר משמונה אמות מקבר ישראל כשר, עפ"י מש"כ בבא"ה כאן סוף הסי' במנודה להרחיק כן שלא יגעו התפוסות (שהוא ד' אמות) זה בזה". וכתב ע"ז הרב צירלסון מקישינוב בספרו עצי הלבנון סי' ס"ה: "הנה דבריו תמוהים במכה"ר, דבביאור הגר"א שהזכיר (דהיינו באות ח') מדבר רק מדין ההרחקה בכלל של כל קבר מחברו שהיא ששה טפחים: שלשה לתפוסת זה ושלושה לתפוסת זה, אבל אין כאן זכר כלל לא לדין קבורת מנודה ולא לדין הרחקת ח' אמות, שבאמת אין לזה שום יסוד בגמ' ובפוסקים. ובכן אין לחוש כלל בנד"ד". "לדברי הגליון הנ"ל

אולם, הרב צירלסון דחה דברי הגאון ז"ל בגיללתא דחיתתא ודמי דלא גמרי אנשי שמעתתא. ולא עוד, אלא שעשה להגאון שאינו יודע מה שרואה ומוציא מפיו, אבל במח"כ תלי בוקי סריקי בהגאון. וראה בספר חסידים סי' רס"ח (הוצאת וואהרמאנן), וז"ל: "מי שמת מנודה בחרם הקהלות מרחיקין קברו יותר מח' אמות משאר הקברים שלא תגע תפוסת קבר אחר שהוא ד' אמות בקברו". ודברים אלה מובאים באמת בבאר היטב, אבל לא בבא"ה החדש דפוס ווילנא, אלא בבא"ה הישן של הר"י אשכנזי מטיקטין שנדפס באמשטרדם ושאר דפוסים. והרב צירלסון, שלא מצא הדברים בבא"ה החדש דפוס ווילנא, חשב שהגרש"א נתכוון לביאור הגר"א, בעוד שידוע, שהרש"א אינו מביא את ביאור הגר"א שלא נדפס עוד בימיו. עכ"פ דעת הספר חסידים שצריך הרחקה ח' אמות

אולם מצאתי בס' אמרי יושר ח"ב סי' ג', שכתב דחומרא זו היא רק במנודה, אבל בשאר רשע די בדי' אמות ולכן אפשר להסתפק בהרחקה של ד' אמות, שהוא שיעור הרחקה בכלל, כמו במנודה, עיין בשו"ע יור"ד סי' של"ד ס"ב וגם לעשות גדר סביב

והנני המוקירו ומכבדו כערכו הרם ומברכו באריכות ימים ושנים ויזכה להיות מגודרי גדר כרם בית ישראל וממעמידי הדת על תלה
יחיאל יעקב וויינבערג

עמוד תרטז] תשובת האדמו"ר הגאבד"ק מונקאטש

ב"ה יום ה' שמות תרצ"א מונקאטש
יע"א חיי אריכי ובריות גופא וכט"ס לכבוד ידי"נ יקירי הרב הגאון חו"ב בח"ת יקר הערך יו"ש
מו"ה יחיאל יעקב ד"ר וויינבערגער הי"ו ר"מ בברלין
שלום וברכה עד ביאג"צ בב"א

ישיג בזה חזרה התשובה ע"ד אפר הנשרפים שרוצים להיות נקברים - וקראתיה, וראיתנו ישר הולך בדרך הלכה הראוי' בתורתנו הקדושה, כה יהי ה' עמו ויוסיף אומץ לתורה ויראה לחזק

כל בדק ולעמוד בפרץ, עדי נזכה במהרה בימינו למלכות בית פרץ. ותודה רבה אשר ראיתנו
הוגה בחיבורים מנחת אליעזר בעה"י. ויש לי קצת להעיר על דבריו

במ"ש על דברינו במנחת אלעזר (חלק ג' ס"י ח') שדעתנו נוטה להחמיר גם בילדי התערובות
שאמו נכרית ומלוהו אצל הנעלאגען בריחוק מקום מכאן ולא טבלוהו, הנה במכת"ה לא ראה
ועיין שם היטב, שלא רק נוטה להחמיר הייתי אלא להלכה ולמעשה פעלתי ומחיתי בהחברה
קדישא דפה שלא לקברו בבית החיים ובפעולה אצל הבעהארדע שקברוהו נכרים [עוואנג'
רעפארמירטע (כת נוצרית)] דפה (והיי זה בהסכמת אאמ"ו אביהן ורבן של ישראל זי"ע בעל
דרכי תשובה ושאר ס' עוד בהלו נרו על ראשינו אז), וכי זה בפירוש שם שכן נעשה מעשה כנ"ל,
וטעמו מלבד ההלכה - לאות לבני מרי. עיין שם

גם מ"ש ע"ד הרב ד"ר הופמאן בפפד"מ, בודאי הצדק אתו (אם כי להלכה גם הנז' מסכים
לדברינו) במה שחוכך להקל ונסתפק וכו', וכי בשביל שמקילין מנהגי החברה קדישא בכמה
מקומות לקבור רשעים מחללי שבת נתיר להם עוד יותר לקבור אפר הנשרפים (הכופרים בי"ג
עיקרים) בין קברי ישראל - לא ראה כת"ה מה שהארכתי במנח"א חלק ב' (ס"י מ"א) בדבר
הפירצה של החבורות לקבור רשעים אצל צדיקים וגם שלא להרחיק כראוי מקברי נכרים
ורשעים, ועי"ש עוד בקוני שירי מנחה במה שהוא השלמה לסי' הנזכר שם וכן לסי' ל"ד ע"ד
[אפר הנשרפים] וחקוני שירי מנחה נדפס בסוף מנח"א חלק ג' עיין שם

ובגוף הדבר, אשר המה עוד חמורים יותר הרשעים הנשרפים משארי רשעים, מחללי שבתות
בפרהסיא אם כי דינם כנכרי ופסקינן כהאי תנא דשבת חמירא לי מע"ז (ביו"ד ס"י ב' ובשאר
דוכתי), וכמו שהביא כת"ר מדברינו שהשגנו על הג' בשו"ת בנין ציון תניינא (וכן עיין בדברינו
(במנח"א חלק ב' ס"י כ"ד

אמנם לענין קבורתם - נחזי אנן בזה למשל (ולשנינה) בארצות אמעריקא אשר נשתקעו
בטומאת איסור חילול שבת ר"ל, רובם ככולם גם המניחים תפילין ומתפללים בכל יום וגם
בש"ק וכיוצא ומחללים שבת בפרהסיא, אם כי אין תרופה למכתם בחיים חיותם וגם לאחר
מותם, וכנכרים יש לדון אותם, אבל מי שהי' דן שם להקל בקבורתן ושלא לבזותן, ורוצה
לדמותן למ"ש בשו"ע חו"מ ס"י ל"ד סעי' ל"ד [ועיין מ"ש בזה בתשו' מנח"א חלק א' ס"י ו' בד"ה
שוב ראיתי חדשים, וכו'. עיין שם] דקוברי המת ביום טוב ראשון כשרים לעדות אם כי עברו על
לאו דאוי, מ"ט סברי מצוה קעבדי, והי"נ הפתאים הפראים האלו שם כתינוק שנשבה וכו' בארץ
הטמאה, שמה יחשבו כי אם יתן מריוח החילול שבת בחנותו או בעבודתו איזה דאלאר לצדקה
או לדבר טוב שיהי', בזה יכופר עונו, אם כי הוא נגד הכתוב והגמ' וש"ע. אמנם לא כ"כ חמור
נושא העון המורה שם להקל (ולאשר רובם הם כן - ומעט מן המעט הכשרים שומרי שבת
קדש), מאשר יורה גם באמעריקא לקבור אפר הנשרפים בכבוד בקברי ישראל, כי זהו הוראה
להכעיס וכמובן. וכמ"ש החתם סופר ז"ל להקל בענין המאבדים עצמם לדעת ר"ל שהטביעו
עצמם וגדל צערם ובודאי נתחרטו אז על מעשיהם קודם צאת נפשם עיין שם. וכן אולי

באמעריקא (ובפרט קודם מותו ר"ל) אם הי' יודע חומר איסור חילול שבת שדינו כנכרי אולי
הי' חוזר בתשובה

אבל אלו הכופרים הנשרפים שידעו את רבונם ומתכוננים למרוד ולהיות כופר הכל ר"ל
ולהכעיס, שגם בחייהם ידעו את יום מיתתם, וטפש כחלב לבם גם בזה לעשות מעשה כפירה
להראות כפירתם לאחר מיתתם ואיך שייך לדמותם לשארי רשעים כנ"ל. ולא באתי להקל ח"ו
על אחרים אלא להחמיר על המורה בזה להקל כלל, כנ"ל

ואשר תמה על מניעת תשובתי על מכתבו למאריענבאד בקיץ העבר לטובה, הנה כפי זכרוני
הייתי טרוד מאוד אז ובהעדר הבריאות וגם לא הבנתי תמונת הבית אשר ציין שהוא סמוך
לבית הספר ר"ל ואתו הסליחה, ואחתום מעין הפתיחה בברכה חיים ארוכים ושוכט"ס

ידידוש"ת וטובתו ומכבדו בכבוד התורה המחכה לתשובה

חיים אלעזר שפירא

[אבדק"ק מונקאטש והגלילות] [עמוד תרטז]